

**AFSLUTTENDE RAPPORT
PARTNERSKABSAKTIVITET, MINDRE UDVIKLINGSPROJEKT OG
STØRRE UDVIKLINGSPROJEKT**

Ansøgende organisation:	Mellemamerika Komiteen		
Indsatsens titel:	Styrkelse af bondebevægelsen gennem opbygning af kooperativernes fælles økonomiske aktiviteter		
Journal nr.:	09-762-MP-dec		
Land(e):	Nicaragua		
Periode:	1.april 2010 – 30. juni 2012		
Totalt budget:	396.198 d.kr	Faktisk forbrug:	396.198 d.kr

15. september 2012

Dato

stelwe@ruc.dk

E-mail adresse

Ansvarlig person (Underskrift)

Stella Wengel

Ansvarlig person (Blok bogstaver)

1. Opnåede mål og resultater

Gør i punktform rede for om indsatsen har nået de målsætninger og/eller forventede ændringer som blev beskrevet i den oprindelige ansøgning.

- Beskriv om strategien har ledt frem til de resultater/virkninger, som blev beskrevet i den oprindelige ansøgning.
- Forløb implementering som planlagt? Hvis der var aktiviteter, der var planlagt, men ikke gennemført, beskriv i punktform og angiv en kort begrundelse (kun for perioden siden sidste statusrapport).
- Beskriv evt. problemer, nye muligheder og/eller ændringer i konteksten, som har påvirket indsatsen i en positiv eller negativ retning.
- Beskriv de justeringer eller ændringer, som blev foretaget i strategien undervejs og hvordan de har virket.

De to projektmål er overordnet set blevet opfyldt, og projektet har dermed bidraget til den overordnede målsætning om, at fattige bønder i fjerntliggende egne af Nicaragua får adgang til at udvikle det økonomiske potentiale i deres landbrug gennem en stærk organisation, som kan skabe adgang til markedet og sikre at deres problemer bliver en del af den nationale dagsorden.

Projektmål 1 der lyder: '12 kooperativer, medlemmer af ATC Jinotega, besidder basale kundskaber, som er nødvendige for at styrke eksisterende økonomiske aktiviteter og opstarte nye', er overordnet opfyldt, de forventede forandringer er dog i nogle kooperativer begrænsede, hvilket vi vil komme nærmere ind på nedenfor.

Projektmål 2 der lyder: 'ATC Jinotegas ledelse besidder kompetencer, som gør den i stand til at rådgive og koordinere medlemskooperativer indenfor regnskaber samt igangsættelse og udførelse af økonomiske aktiviteter' er opfyldt og forandringerne er positive ud over al forventning.

Vi vil nu uddybe i hvilken grad de forskellige forventede resultater, for de to mål, er blevet opnået.

Projektets strategi

Projektets strategi om at styrke bøndernes kapacitet i regnskabsførelse, produktionsplaner og viden om hvordan økonomiske aktiviteter udføres i praksis, for at de dermed kan organisere sig bedre i kooperativerne og sammen udnytte deres økonomiske potentiale for udvikling, har været den rigtige tilgang. Næsten alle de økonomiske aktiviteter, som kooperativerne har igangsat, er direkte afledt af projektets aktiviteter. Særligt skal det understreges, at disse økonomiske aktiviteter i kooperativerne er bæredygtige, da kooperativerne nu hver især er i stand til at lave regnskaber og produktionsplaner, og dermed selv besidder de nødvendige kompetencer på dette område. Med denne viden og med deres regnskabsmæssige papirer i orden har kooperativerne, ud over en større økonomisk gevinst ved eksempelvis at sælge eller forarbejde deres produkter sammen, en bedre mulighed for at deltage i både statslige og ikke-statslige projekter.¹ Desuden arbejder kooperativerne nu mere selvstændigt og er derfor i højere grad uafhængige af støtte udefra. Alle kooperativerne har udviklet sig som resultat af projektet. Eneste resultat der ikke er opfyldt tilfredsstillende er, at 4 af de 12 kooperativer stadig har vanskeligt ved at lave deres regnskaber på egen hånd. De har derfor brug for støtte fra ATC Jinotega, der som resultat af projektet nu kan hjælpe dem med det hele. I LFA'en nedenfor ses detaljerne for de opnåede resultater samt de opstillede indikatorer for succes.

Strategien om, samtidig at styrke ATC Jinotegas ledelse til selv fremover at kunne rådgive i og koordinere disse processer i kooperativerne (både de der har deltaget i projektet og resten af ATC Jinotegas kooperativer), har ligeledes været en udbytterig tilgang, både for styrkelsen af kooperativerne og for at styrke ATC Jinotegas arbejde for at bøndernes problemer bliver en del af den nationale dagsorden.

ATC Jinotega er som organisation blevet styrket meget gennem projektet. Dette ses først og fremmest ved at de nu føler sig langt stærkere som hold. Dette ses i kræft af at flere i ledelsen nu har en stor viden om regnskab, produktion og opstart af økonomiske aktiviteter i kooperativerne, hvilket de selv udelukkende tilskriver projektets aktiviteter. Før lå størstedelen af viden hos forkvinden Rosalpina Gutierrez Chavarillas, men nu er de hver især 'eksperter' på forskellige områder, hvilket også aflaster hendes arbejdsbyrde. Desuden føler flere i ledelsen sig for første gang i stand til og har mod på at rådgive

ATC-Jinotegas medlemmer, kooperativister såvel som løsarbejdere, samt både på regionalt og nationalt niveau at kontakte myndigheder og andre organisationer for at udøve fortalervirksomhed på deres medlemmers vegne.

¹ Det skal her nævnes at kooperativerne for at kunne deltage i statens projekter skal kunne forevise både regnskab og produktionsplan.

Projekt mål 1		
Resultat	Indikator	Status
M1.R1 Kooperativerne udfører regnskaber, og der er bredt kendskab til regnskabsførelse i kooperativerne.	<ul style="list-style-type: none"> - Ved projektets afslutning udfører 9 ud af 12 kooperativer den daglige bogføring selv. - Menige medlemmer har forståelse for basal regnskabsførelse. - Ved projektets afslutning er mindst 1/3 af de 12 kooperativers kasserer kvinder. 	<ul style="list-style-type: none"> - 6 kooperativer laver deres regnskaber helt uden støtte, 2 laver deres regnskaber, men har behov for en vis støtte og 4 kooperativer har store vanskeligheder med at lave regnskaber på egen hånd. - Ja - 1/3 af de 12 kooperativer har kvindelige kasserer.
M1.R2 Kooperativerne laver og opdaterer en opgørelse over medlemmernes husstands landbrugsproduktion. Både mænds og kvinders produktion er medregnet.	<ul style="list-style-type: none"> - 11 ud af 12 kooperativer har en opgørelse over landbrugsproduktionen for medlemmerne og deres husstande, og opdaterer denne årligt. - Produktionsopgørelse skal indeholde den fælles, samt fordelingen af produktionen mellem mænd og kvinder. 	<ul style="list-style-type: none"> - Alle 11 kooperativer har en opgørelse over deres landbrugsproduktion og opdatere dem. Et kooperativ har ikke deltaget i denne del af projektet, da det er et kooperativ, der kun beskæftiger sig med kredit og opsparring. Flere af medlemmerne i dette kooperativ er dog medlemmer i andre og har derfor stadig modtaget undervisningen. - Det er i produktionsopgørelserne udspecificeret, hvem der står for hvilken produktion.
M1.R3 Kooperativer har udbygget eksisterende viden om økonomiske aktiviteter samt har styrket deres eksisterende aktiviteter. 5 kooperativer har opnået viden om hvordan økonomiske aktiviteter udføres i praksis og har opstartet økonomisk aktivitet.	<ul style="list-style-type: none"> - 11 ud af 12 kooperativer har økonomiske aktiviteter. 	<ul style="list-style-type: none"> - 9 ud af de 12 kooperativer har ved projektets afslutning økonomiske aktiviteter. De to af de tre som på nuværende tidspunkt ikke har, har tidligere haft en del økonomiske aktiviteter, men har grundet dårlig administration for det enes vedkommende og sygdom for det andets ikke kunnet opretholde disse.

Projekt mål 2		
Resultat	Indikator	Status
M2.R1 ATCs ledelse har kapacitet til at udføre regnskaber samt undervis og rådgive kooperativer indenfor dette.	<ul style="list-style-type: none"> - ATC Jinotegas regnskabsansvarlige udfører selv mindst 5 besøg i kooperativerne for at rådgive om og/eller undervise i regnskaber i projektets sidste 3 måneder. 	<ul style="list-style-type: none"> - De fem besøg er grundet tidsproblemer ikke alle realiseret, men de ansvarlige rådgiver løbende organisationens kooperativer.
M2.R2 De produktionsopgørelsesansvarlige i ATC Jinotegas ledelse ved hvordan produktionsopgørelser	<ul style="list-style-type: none"> - De produktionsopgørelsesansvarlige i ATC Jinotegas ledelse har deltaget fuldt ud i aktiviteterne M2.R2.A1 og 	<ul style="list-style-type: none"> - Den ene af de to produktionsopgørelsesansvarlige i ATC Jinotegas ledelse har deltaget i aktiviteterne og følger

laves, samt laver årlige samlet opgørelse for de 12 kooperativer.	M2.R2.A2. - De produktionsopgørelsesansvar lige i ATC Jinotegas ledelse har udført aktivitet M2-R2.A3.	sig rigtig godt rustet til selv at kunne vejlede kooperativerne i dette senere. Til gengæld har den anden repræsentant desværre ikke fulgt aktiviteterne længe grundet alvorlig sygdom i nærmeste familie.
M2.R3 ATC Jinotegas ledelse har tilstrækkelig viden om hvordan økonomiske aktiviteter kan udføres i kooperativerne til, a de kan rådgive deres medlemmer (andre end de 12 koop.) i forbindelse med dette.	- De oplærte i rådgivning om økonomiske aktiviteter i ATC Jinotegas ledelse udfører selv mindst 5 besøg i kooperativerne for at rådgive om udførsel af økonomiske aktiviteter.	- De fem besøg er grundet tidsproblemer ikke alle realiseret, men de ansvarlige rådgiver løbende organisationens kooperativer.
M2.R4 ATC Jinotegas ledelse koordinerer viden og erfaring generelt samt specielt om økonomisk aktivitet mellem kooperativerne.	- 80% af ATC kooperativerne har deltaget i hver anden måned-møderne. - ATC Jinotegas radioprogram har kørt i hele projektperioden	- Omkring 50% af kooperativerne har været til stedet under de enkelte møder. Det har dog været skiftende, hvilke kooperativer der er mødt op og samlet set har 80% deltaget. - Radioprogrammet har været afholdt hver uge i hele projektperioden på nær januar måned, hvor projektet har kørt på meget lavt blus pga. kaffehøst.

Implementering

Projektet blev i december forlænget med 6 måneder uden yderligere tilførsel af midler. ATC Jinotega har i denne forlængelsesperiode formået at holde tidsplanen, og vidensdelingen blandt ledelsens medlemmer er i forlængelsesperioden forbedret betydeligt sådan at projektets mål i dette henseende er nået. Forlængelsen har i det hele taget muliggjort at flere af projektets resultater nu er opnået.

Jf. seneste statusrapport blev der ikke afholdt den ellers planlagte børnepasning på kurserne, da der ikke var nogle kvinder der tog børn med. I et eventuelt fremtidigt projekt vil ATC gøre meget mere ud af at informere om, at der er børnepasning og opfordre til, at kvinderne kommer med deres børn, for at der derved kommer flere kvinder med. Jf. vores mail til CISU (10/5 2012) med vores respons på CISUs svar på statusrapporten², så vi ikke grund til at insistere på at børnepasningen skulle afholdes.

Ændringer undervejs

Problemer vedrørende kooperativmedlemmernes lave akademiske niveau og dermed problemer med at forstå og lære det stof som projektet fokuserede på blev i projektet løst ved at involvere unge generelt, men særligt unge kvinder i undervisningen. Dette var i de fleste tilfælde kooperativmedlemmernes børn, men

² Fra mail sendt til CISU d. 10/5 2012:

Omkring kvinders deltagelse i projektet, og problemerne med børnepasning:

Generelt var det efter midtvejsevalueringen gruppens opfattelse, at problemer med at få børnene passet næppe var den vigtigste årsag til at der ikke var helt så mange kvinder der deltog, som håbet. Og det var tydeligt også ATCs opfattelse. Baggrundsgruppen besluttede derfor ikke at insistere på, at børnepasningen bliver gennemført. Endvidere er det jo et forløb, og det var på dette tidspunkt i projektet ikke muligt at starte aktiviteter op, der ville få flere kvinder med, da de i så fald skulle træde ind midt i forløbet.

Samtidig er vi også af den opfattelse, at projektet stadigvæk har en rimeligt velfungerende kønskomponent og bidrager positivt til kønslighed i det nicaraguanske samfund; Således er der tre rene kvindekooperativer i projektet. I de øvrige kooperativer deltager der stadig en del kvinder i aktiviteterne (også selvom vi har håbet det ville være højere) Den mest centrale projektansatte er en ung kvinde. I ledelsen er flere af dem, der kapacitetsopbygges kvinder.

også nogle unge er blevet egentlige medlemmer i de enkelte kooperativer. De unge kunne med et generelt højere akademisk niveau end de ældre hjælpe med forståelsen af stoffet med samt det skriftlige aspekt i forbindelse med både regnskaber og produktionsplaner. De unge er gennem projektet således blevet mere integreret i kooperativerne, og er endda flere steder blevet inddraget i ledelsen som fx suppleanter, hvilket giver mulighed for et godt generationsskifte i fremtiden. ATC Jinotega understreger også, at dette kan have stor betydning for problemer med ungdomsarbejdsløshed og som konsekvens heraf deres søgen mod byerne.

ATC Jinotega har som en del af egen strategi stort fokus på unge, men har igennem projektet fået en meget brugbar kontakt til de unge i landområderne omkring Jinotega by. ATC samlede med denne kontakt ti unge, som deltog i kurser i Managua omkring sundhed, landbrug, fortalervirksomhed mm. På baggrund af inspiration fra projektet har ATC Jinotega herudover etableret et ungdomskooperativ for unge under 25 år og sørger derved for at den viden de unge har fået gennem projektet tages i brug og vedligeholdes gennem praktisk erfaring.

2. Justeringer af indsatsen som følge af Bevillingsgruppens oprindelige bevillingsbrev.

- Beskriv tiltag som følge af de eventuelle gode råd eller forslag til justeringer vedr. indsatsen som blev foreslået i Bevillingsgruppens oprindelige bevillingsbrev (hvis der ikke blev nævnt noget, behøver denne rubrik ikke udfyldes).
- Hvis I har valgt ikke at følge gode råd/justeringsforslag angives begrundelse.

Fra bevillingsudvalget fik vi det gode råd, at vi kunne udvikle en eller to operationelle indikatorer for hver af de direkte mål for indsatsen, eksempelvis *mål 1*) for bøndernes tillid til kooperativerne og/eller bøndernes praksis med at bruge mellemænd frem for at bruge kooperativet, og *mål 2*) for ATCs kapacitet til at rådgive og undervise den sekundære målgruppe uden hjælp fra ansatte specialister.

Vi har som nævnt i statusrapporten diskuteret dette råd i gruppen, både i forbindelse med midtvejsevalueringen og planlægningen af no-cost forlængelsen af projektet. Vi finder rådet ganske relevant, men har som tidligere beskrevet valgt ikke at opstille konkrete indikatorer, da vi fandt at forsøg på dette blev for kvantitativt orienterede og derfor ikke specielt brugbart.

Vi har derfor inden evalueringen af projektet grundigt diskuteret indikatorer for de to projektmål samt metoder til undersøgelse af dette. Dette udmøntede sig i, at vi for at opnå viden, ud over den vi allerede havde fra monitoreringen af projektet, arrangerede workshops og interviews med både kooperativister, kooperativers ledelser og ATC Jinotegas ledelse. I forhold til bevillingsudvalgets eksempler på indikatorer for projektmål 1 har vi derfor undersøgt bøndernes tillid til kooperativerne fra flere vinkler, samt set helt konkret på hvor mange steder der er opstartet økonomisk aktivitet sammen, hvilket bygger på høj grad af tillid. Ligeledes har vi lavet dybdegående interviews med kooperativerne om, hvor tæt de var på at realisere fælles salg uden om mellemænd, og hvilken typer barrierer der eventuelt lå for dette³, samt selvfølgelig set på hvor mange kooperativer der konkret har realiseret eksempelvis fælles salg.

Ligeledes har vi undersøgt ATC Jinotegas ledelses evne til selvstændigt at undervise og rådgive kooperativerne, både fra ledelsens egen samt kooperativernes synspunkt, samt interviewet de ansatte i projektet om dette, hvilket alt sammen stemte overens.

3. Monitorering og læring:

- Hvordan har man opsamlet, systematiseret og delt vigtig læring?
- Hvordan vil det blive brugt i fremtiden i forhold til den danske partner, sydpartnere og i partnerskabet?
- Har den danske organisation deltaget i en Projektpuljeworkshop? Ja Nej

Monitorering og erfaringsdeling er igennem projektet sket gennem månedlige 'informes' og 'memorias', hvor ATC har beskrevet månedens erfaringer og resultater, samt kommende måneds aktiviteter. Efterfølgende har gruppen i Danmark sendt en tilbagemelding eller benyttet Skype, hvor der var behov for det. Herved har gruppen i Danmark igennem projektet kunne følge udviklingen tæt og ATC har fået svar på tvivlsspørgsmål og lignende. Idet ATC har skullet sende disse månedlige opdateringer, har de selv måttet bruge tid og kræfter på at gennemgå og formulere månedens vigtigste resultater, og har derigennem forholdt sig til hver enkelt måneds fremgang eller mangel på samme.

³ Dette er blot et eksempel på fælles økonomisk aktivitet. Der er desværre ikke plads i denne rapport til at gå i dybden med de forskellige typer af økonomisk aktivitet som kooperativerne har opstartet, men der kan blandt andet nævnes fælles lagring af afgrøder til salg i tider med højere priser, fælles indkøb af varer og fælles forarbejdning og pakning af produkter.

I arbejdet med at forfatte denne rapport er der også blevet forfattet en rapport til brug i MAK (specielt i Jinotegabaggrundsgruppen), med erfaringer vi har gjort os i løbet af dette projekt. Denne indeholder både rent kommunikationsmæssige forhold såvel som relevante forhold i Nicaragua politisk og kulturelt, samt en detaljeret evaluering af projektets enkelte aktiviteter. På denne måde kan vi i fremtidige projekter medtage disse overvejelser omkring samarbejdet med ATC Jinotega og forholdet til en sydpartner i det hele taget. Helt specifik udmønter dette sig fx i et øget fokus på inklusion af unge i det projekt vi i forbindelse med afleveringen af denne rapport søger nye midler til.

4. Partnerskab

- Gør særligt rede for hvordan indsatsen har bidraget til styrkelse af partnere og jeres partnerskab.
- For projekter over 2 mio: Beskriv hvordan indsatsen har skærpet partnerens profil og rolle som civilsamfundsaktør (jf. pkt. A.4. i den oprindelige ansøgning).

Styrkelse af partner

ATC Jinotega har i løbet af projektet flyttet sig langt som organisation og er i høj grad en stærkere spiller i Jinotega området i dag, end de var for to et halvt år siden. Som tidligere nævnt (se 1. Opnåede mål og resultater) er ATC Jinotegas ledelse nu et hold, som også kan hjælpe deres medlemmer uden Rosalpina Gutierrez Chavarrias konstante tilstedeværelse og indsats.

Med den igennem projektet opnåede viden og selvtilid, og dermed stærkere ledelse er ATC Jinotega nu i langt højere grad i stand til at fortage fortalervirksomhed og specielt ATC Jinotegas leder Rosalpina Gutierrez Chavarilla har fået mulighed for at deltage i langt flere sammenhænge i denne forbindelse (se 5. Overordnede refleksioner – generelle overvejelser). ATC Jinotega er på baggrund af denne udvikling blevet en stærkere civilsamfundsaktør i regionen Jinotega.

Styrkelse af partnerskabet

Partnerskabet mellem ATC Jinotega og Jinotegabaggrundsgruppen i MAK er, på baggrund af de efterhånden adskillige besøg med diskussioner omkring projekter, den månedlige kontakt parterne imellem, samt den nuværende tilstedeværelse af en MAK praktikant på ATC Jinotegas kontor, veletableret og tillidsfuldt. ATC Jinotegas ledelse giver udtryk for, at vores fysiske tilstedeværelse under forskellige projektrelevante besøg haft stor betydning for partnerskabet. Da den fysiske tilstedeværelse ikke er muligt under projektet, har vi i stedet benyttet Skype for på den måde at skabe den mere personlige kontakt. Herved har ATC Jinotegas ledelse i højere grad en fornemmelse af at arbejde mere direkte sammen med gruppen, hvilket i Nicaragua er den vante form.

ATC Jinotegas ledelse er i løbet af perioden blevet bedre og bedre til at spørge, til de ting de er i tvivl om og ikke blot fortsætte med at arbejde ud fra en misforståelse. På denne måde har de også hver især udviklet en anden forståelse for forskellige metoder til udvikling af vores arbejde.

Vi har de to organisationer nu et nært kendskab til hinanden og vil grundet praktikantens tilstedeværelse i Nicaragua til og med december 2012 fortsat have tæt kontakt på trods af projektets afslutning.

Praktikanten vil søge at styrke ATC generelt og særligt kommunikativt og vil derfor undervise ATC Jinotegas ledelse i brug af mail, Skype og Excel. Herudover vil praktikanten løbende følge, hvordan ATC Jinotegas ledelse og kooperativer arbejder fremad, og hvordan situationen generelt ser ud i Jinotega regionen, såvel som i Nicaragua som hele.

5. Overordnede refleksioner – generelle overvejelser

- Når I kigger tilbage på hele projektimplementeringsforløbet, hvad er de væsentligste forandringer der er sket?

I det følgende vil vi give en oversigt over, det vi ser som de væsentligste resultater af projektet. Der er mange positive, men også nogle få negative resultater af projektet, som vi ikke bør undlade. Desuden har projektet haft en del sideeffekter som er markant positive og meget relevante i evalueringen. De er relaterede til projektets overordnede mål, men er ikke en specifik del af de opstillede projektmål.

Positivt:

- Både ATC Jinotega som organisation og kooperativerne er i dag langt bedre organiseret end de var før starten af projektet. Dette skyldes bla. den undervisning de har fået i den for begge parter meget vigtige

regnskabsførelse. Hermed kan både ATC Jinotega og kooperativerne forbedre deres status legalt. (se afledte effekter)

- ATC Jinotega styres nu af en samlet ledelse, frem for af én leder. Derfor kan ATC Jinotegas ledelse nu i lang højere grad løfte de utallige opgaver de står overfor. Herved er ATC Jinotegas ledelse nu i stand til at rådgive de deres kooperativer i forbindelse med enten regnskaber eller produktion og har i langt højere grad viden til at hjælpe generelt. ATC Jinotega står således stærkere også i forbindelse med at udøve fortalervirksomhed på kooperativernes vegne. Her er det værd at bemærke at ATC Jinotegas leder Rosalpina Gutierrez Chavarilla i 2011 har været valgt ind i kommunalbestyrelsen. Dette var kun muligt grundet styrkelsen af de resterende medlemmer i ledelsen. Med denne plads i kommunalbestyrelsen har Rosalpina kunnet tale kooperativernes sag på kommunalt niveau, og har skaffet sig politiske kontakter til i fremtiden at udøve fortalervirksomhed på kooperativernes vegne.⁴
- Erfaringsudvekslingerne mellem kooperativerne har været meget positive. Kooperativerne har her fået inspiration til, hvilke økonomiske aktiviteter de kan igangsætte og nogle kooperative har endda etableret forskellige former for samarbejde omkring fx slag af deres produkter. To kooperativer ud over de 12 har gennem deltagelse i erfaringsudvekslingerne fået adgang til en del af den viden der igennem projektet er blevet formidlet.
- ATC Jinotega har specielt benyttet sig af møderne hver anden måned samt de mæsser kooperativerne har deltaget i til at udøve fortalervirksomhed. Hver anden månedsmøderne har haft stor betydning både for sammenhængskraften i organisationen og for muligheden for at stabe kontakt mellem kooperativerne - den enkelte bonde - og myndighederne. ATC Jinotega planlægger derfor at fortsætte med disse møder uden et projekt til at støtte aktiviteten.⁵
- Radioen har herudover haft en effekt opad som fortalervirksomhed. ATC Jinotega er på baggrund af forskellige radioprogrammer flere gange blevet kontaktet af myndighederne og der er således skabt dialog de to parter imellem gennem radioen. Fortalervirksomhed gennem radioen er også kommet fagforeningsdelen af ATC Jinotega og dermed løsarbejderne til gode. (se Afledte effekter)
- Kooperativerne er igennem projektet blevet styrket således at de har kontaktet den statslige myndighed DGI⁶ for at udøve fortalervirksomhed i forbindelse med at kunne indkøbe miljøvenliggødning til billigere pris. Herudover har et af kooperativerne opstartet et samarbejde med INATEC⁷ om at studerende kommer ud i kooperativet for at arbejde i praksis med deres teoretiske viden.
- Små producenter laver nu egne produktionsplaner og regnskaber, hvilket ikke var tilfældet før projektets start. Kooperativerne har med denne viden fået et overblik over deres produktion og midler og har således i modsætning til før visioner for, hvordan de vil og kan udvikle deres landbrug og dermed forøge deres indkomst på længere sigt.

Negativt:

- De kooperativer som ikke var direkte inkluderet i projektet, har ikke deltaget i hver anden måned møderne i den grad det var forventet. Disse kooperativer har følt sig ekskluderet og til en vis grad forsømt under projekt perioden (se Andre bemærkninger).
- Mest problematisk er at ATC Jinotegas ledelse i løbet af projektet grundet tidspres ikke har hjulpet de kooperativer udenfor projektet med at aktualisere deres legaliseringer. Flere af de kooperativer som ikke deltog i projektet har derfor ikke på nuværende tidspunkt aktualiseret deres legale status⁸. Baggrundsgruppen mener dog at ATC Jinotega kunne have prioriteret dette i den anden halvdel af deres arbejdstid, i hvilken de ikke har været ansat af projektet.
- Grundet arbejdet med projektet har der ikke været samme tid til fagforeningsarbejdet. Fagforeningsdelen af ATC Jinotega har således ikke lige så stor opmærksomhed underprojektet som normalt. Løsarbejderne vil dog også stå bedre i kraft af at ATC Jinotega som organisation er styrket.

Sideeffekter:

- Igennem projektet har det vist sig, at legaliseringen af kooperativerne har meget høj prioritet hos ATC Jinotega. Denne legalisering sker i tre forskellige trin: formel legalisering, opnåelse af Numero de RUC (CVR nr.) og Carta de Exoneración (skatteundtagelse). Med denne legalisering har kooperativerne adgang til lån, mulighed for at sælge som virksomheder og større overskud i kraft skattefritagelsen. For

⁴ Det ser ud til at Rosalpina også vil blive valgt ind i år.

⁵ Hver enkelt bonde medtager råvarer til frokost som laves af ATC Jinotegas medarbejdere.

⁶ Direction General de Ingreso

⁷ El Instituto Nacional Tecnológico del poder Ciudadano

⁸ Kooperativernes legale status skal aktualiseres hver andet år.

at legalisering kan opnås skal kooperativerne have deres regnskaber i orden, og her har projektets aktiviteter derfor været af afgørende betydning for at 6 kooperativer nu, i modsætning til et ved projektstart, er fuldt legaliseret på alle tre trin og dermed har mulighed for at igangsætte flere økonomiske aktiviteter og få et større overskud på baggrund af disse.

- Generelt har et orden på papirer hos både kooperativerne og ATC Jinotega givet langt bedre adgang til og brug af officielle institutioner. Specielt har muligheden for at åbne en fælles bankkonto været af stor betydning for organisering og tillid i både ATC Jinotegas ledelse og kooperativernes arbejde.
- I kraft af styrkelsen af ATC Jinotega som organisation vil de i fremtiden være bedre i stand til at arbejde med løsarbejderes rettigheder gennem fagforeningensdelen af organisationen. Under projektet er der allerede igennem radioen sket en styrkelse af ATC Jinotegas fortalervirksomhed for løsarbejderne. Som følge af disse radioprogrammer er ATC Jinotega blevet kontaktet af flere løsarbejdere som ønsker at organisere sig, og de har i flere tilfælde fået respons fra myndighederne.
- ATC Jinotega har i fire år drevet en mindre butik med salg af deres kooperativers produkter. I forbindelse med dette projekt er en ide om at dele merfortjenesten fra salget i butikken fremfor til en mellemmand mellem producenten (20%), løn til Pablo og Ivania som passer butikken (60%) og ATC Jinotega (20%). Disse 20% til ATC Jinotega bliver brugt på faste udgifter som vand og el, men ellers i høj grad på fagforeningsdelen. Dette er et rigtig godt eksempel på den strategiske tankegang der igennem projektet er opstået hos både ATC Jinotegas ledelse og kooperativerne.

6. Regnskabsresumé

Samlet budget:	396.198 d.kr
Faktisk forbrugt:	396.198 d.kr
Uforbrugte midler:	0 d.kr

7. Justeringer og ændringer af budgettet

- Angiv hvis der i perioden er foretaget justeringer af budgettet eller overført midler fra budgetreserven uden forhåndsgodkendelse fra Projektrådgivningen (jf. Forvaltningsvejledningen 2011 pkt. 5.1. og pkt. 2.).
- Eventuelle justeringer skal begrundes, og der skal fremsendes revideret budget.

Da regnskabet endnu ikke er revideret indsendes dette ikke sammen med evalueringen.

8. Andre bemærkninger

Generelle betragtninger omkring kvindedeltagelse

Kvindedeltagelsen har generelt været som ønsket i forbindelse med undervisningen i kooperativerne. Mere problematisk har det været at leve op til forventningerne når det drejer sig om undervisning eller møder i Jinotega. ATC Jinotegas ledelse mener at en af problemerne i forbindelse med kvinders deltagelse i aktiviteterne som forudsat er at de har ansvar for familiens børn. Ifølge ATC Jinotegas ledelse er dette dog ikke nødvendigvis den primære grund. Udover børnene har kvinderne normalt ansvar for hele husholdningen og har derfor, med eller uden børn, ikke mulighed for at forlade landsbyen. Derfor har der med inddragelsen af unge i projektet også været fokus på at inddrage specielt unge kvinde. Dette er lykkedes.

Herudover har projektet gennem deltagelse af rene kvindekooperativer i projektet foruden ansættelsen af en ung kvinde i projektet, samt det generelle fokus der blandt andet er sat på kvinder gennem opdelingen af produktionsopgørelsen bidraget til at uddanne kvinder og sætte fokus på ligestilling.

Betragtninger omkring den sekundære målgruppe

Som nævnt har der været det problem, at de kooperativer, som ikke var inkluderet i projektet har følt sig ekskluderet. Dette er problematisk da de derved i flere tilfælde har valgt ikke at deltage i de aktiviteter de var inviteret til. Der er dog 12 kooperativer som har deltaget i nogle møder og de har derved fået noget af projektets viden med sig. Disse kooperativer har dog mulighed for at blive delagtiggjorte i den viden der igennem projektet er blevet formidlet, da ATC Jinotegas ledelse nu er i stand til at lære denne viden fra sig. Herudover er det af stor betydning for alle ATC Jinotegas medlemmer (kooperativister som løsarbejdere) at generelt er blevet styrket som organisation og derfor står meget stærkere både ind- og udadtil.